

ZPRÁVA O STAVU LIDSKÝCH PRÁV V ČESKÉ REPUBLICE ZA ROK 2019

SHRNUTÍ

Česká republika je parlamentní demokracie se systémem více politických stran. Zákonodárnou moc má dvojkomorový parlament, který tvoří Poslanecká sněmovna a Senát). Hlavou státu je prezident, který jmenuje ministerského předsedu z řad hlavní politické strany nebo koalice. V roce 2018 voliči znovuzvolili prezidenta Miloše Zemana na druhé pětileté funkční období a v roce 2017 se konaly parlamentní volby. Pozorovatelé považují obojí volby za svobodné a regulérní.

Státní policie je podřízena ministerstvu vnitra a odpovídá za vymáhání práva a udržování veřejného pořádku, včetně ochrany hranic a vymáhání imigračního práva. Generální inspekce bezpečnostních sil (GIBS) podléhá Úřadu předsedy vlády a odpovídá za vyšetřování obvinění ze zneužití moci veřejného činitele ze strany policie, celní služby, požární služby a vězeňské služby. Inspektoři GIBS vyšetřovali podezření na trestnou činnost, prováděli „testy integrity“ a provokace trestné činnosti s cílem zajistit pachatele při činu. Na ozbrojené síly České republiky dohlíží ministerstvo obrany. Civilní orgány udržovaly účinnou kontrolu nad bezpečnostními silami.

Mezi významné problémy v souvislosti s lidskými právy patřily trestné činy násilí nebo hrozby násilí vůči příslušníkům romské komunity, cizincům a některým zástupcům nevládních organizací.

Orgány činné v trestním řízení vyšetřovaly a stíhaly úředníky, kteří zneužili svoji pravomoc v bezpečnostních službách a jiných státních funkcích.

Článek 1. Respektování osobnostních práv, včetně ochrany proti těmto jevům:

a. Svévolné a jiné politicky motivované zabití

Nevyskytly se žádné zprávy o svévolných nebo nezákonných vraždách spáchaných státními orgány nebo jejich osobami jednajícími jejich jménem.

b. Zmizení

Nevyskytly se žádné zprávy o zmizení osob, které zavinily státní orgány nebo jejich agenti.

c. Mučení a jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání

Zákon takové praktiky zakazuje. V květnu zveřejnil Výbor Rady Evropy pro prevenci mučení (CPT) zprávu o své misi v České republice z října 2018, která hodnotila zacházení a záruky poskytované osobám zadržovaným policií, a vyšetřila podmínky v několika věznicích, psychiatrické nemocnici a zařízení

spravovaném sociálními službami. CPT kritizoval zákony, které za určitých okolností umožňují poutání zadržených osob k pevným předmětům.

V roce 2017 GIBS vyšetřovala dva policisty z Českých Budějovic, kteří byli později obviněni z trestných činů mučení spoutaného 32letého romského muže, kterého policisté nutili k přiznání se ke trestnému činu, jehož se nedopustil. Oba policisté byli postaveni mimo službu a obviněni ze zneužití moci veřejného činitele a vydírání. Jeden z obviněných policistů spáchal v prosinci 2018 sebevraždu. V květnu Krajské státní zastupitelství obvinilo druhého policistu; jeho případ zatím nebyl projednáván. Romský muž byl propuštěn poté, co byli dotyční policisté formálně obviněni.

CPT, jakož i Úřad veřejného ochránce práv (ombudsmana), zaznamenaly několik zpráv o nepřiměřeném použití síly (tj. kopání a příliš těsná pouta) policií, zejména při zatýkání, a také o incidentech verbálních útoků rasistické nebo xenofobní povahy. CPT kritizoval zákony, které za určitých okolností umožňují poutání zadržených osob k pevným předmětům.

V srpnu 2018 dva ~~muži~~—dozorci údajně několikrát udeřili do tváře ~~ženu~~—vězeňkyni a kopli ji levého ucha poté, co odmítla vstát z postele a údajně je verbálně a fyzicky napadla. Vězeňkyně měla v minulosti problémy s duševním zdravím. Vězeňkyně byla lékařsky ošetřena včetně léčby zlomeného zubu a případ byl nahlášen GIBS a krajskému státnímu zastupitelství. V únoru GIBS rozhodla, že zaměstnanci věznice nespáchali trestný čin. Interní šetření ve věznici rovněž dospělo k závěru, že nebyl spáchán žádný správní přestupek.

Podmínky ve věznicích a detenčních centrech

Mezi hlavní problémy patřily i nadále velké počty vězňů, přeplněné věznice, špatné hygienické podmínky v některých věznicích, případy špatného zacházení s vězni a celkově neuspokojivé podmínky vězňů s tělesným nebo duševním postižením.

Pozorovatelé kritizovali délku zadržení u rodin s dětmi, protože rozhodování o případech trvalo v průměru celé týdny.

Fyzické podmínky: I nadále byly problémem přeplněné věznice. Věznice pro odsouzené muže ve výkonu trestu byly v prvních osmi měsících plné na téměř 103 procenta své kapacity, což je mírný pokles oproti roku 2018. Pozorovatelé uváděli, že změna byla způsobena rozšířenějším využíváním alternativních trestů, jako jsou například finanční sankce a domácí vězení. Několik zařízení však mělo obsazenost více než 120 procent.

Podle Vězeňské služby došlo v roce 2018 ve věznicích a vazebních zařízeních ke 40 úmrtím. Podle úřadů bylo 13 úmrtí klasifikováno jako sebevražda; 24 případů bylo stále v procesu vyšetřování. Zbytek byl považován za úmrtí z přirozených příčin.

Veřejný ochránce práv uvedl, že ačkoli se podmínky ve vězení znatelně zlepšily, podmínky pro odsouzené s tělesným nebo mentálním postižením zůstávaly i nadále neuspokojivé. Veřejný ochránce práv také zaznamenal

nedostatečné standardy zdravotní péče ve vězení kvůli nedostatku zdravotnického personálu.

CPT kritizoval častou praxi poutání vězňů během lékařského vyšetření v zdravotnických zařízeních mimo areál vězeňského zařízení a délku samoty. Vězeňská služba vytvořila transparentní systém pro umístování odsouzených do věznic blíže k jejich domovům. Přemístění však nebylo vždy možné kvůli přeplněnosti.

Správa: Státní zástupci jsou odpovědní za pravidelné návštěvy věznic, které veřejný ochránce práv označil za užitečný nástroj pro monitorování podmínek. Veřejný ochránce práv prošetřil důvodná obvinění z nelidských podmínek a prováděl náhodné kontroly.

Nezávislé monitorování: Vláda povolila nezávislé monitorování podmínek ve věznicích lokálními a mezinárodními skupinami pro lidská práva včetně CPT a médií. Veřejný ochránce práv upozornil na to, že policie odmítá v rozporu se zákonem umožnit monitorovacímu pracovníkovi doprovázet vyhoštěné cizince v doprovodných vozidlech.

Zlepšení: CPT informoval o zvýšení počtu zaměstnanců v některých věznicích. Ministerstvo spravedlnosti pokračovalo v testování pilotního projektu „otevřeného“ vězeňského zařízení bez cel a domácího vězení s využitím elektronických náramků.

Podmínky ve státních detenčních zařízeních pro migranty se zlepšily. Nezletilí byli umístováni spolu se svými rodinami v jednom zařízení, ale mohli opouštět zařízení v doprovodu zaměstnanců.

d. Svévolné zatčení nebo zadržení

Zákon zakazuje svévolné zatčení a zadržení a dává každému právo podat k soudu stížnost proti svému zatčení nebo zadržení. Vláda obecně dodržovala tyto požadavky.

Úloha bezpečnostního a policejního aparátu

Ve většině případů policie zatýká osoby obviněné z trestných činů na příkaz soudu. Policie může zatýkat i bez soudního příkazu, pokud má důvodné podezření, že byl spáchán trestní čin, pokud považuje zatčení za nezbytné k zabránění další trestné činnosti nebo zničení důkazů, k ochraně podezřelého nebo pokud hrozí, že by podezřelý mohl uprchnout.

Policie musí do 24 hodin předvést osoby zadržené na soudní příkaz k soudu. Soudce má dalších 24 hodin, aby se rozhodl, zda bude osobu držet nadále ve vazbě. V případě podezřelých osob zatčených bez zatykače má policie 48 hodin na to, aby je informovala o důvodu zatčení, vyslechla je a propustila nebo postoupila soudci, který se musí do 24 hodin rozhodnout, zda proti nim vznesl obvinění. Úřady nesmí zadržené osoby zadržovat po uplynutí této doby bez vznesení obvinění.

Zákon stanoví kauci s výjimkou případů závažných trestných činů nebo pokud hrozí ovlivňování svědků. Obžalovaný z trestného činu může ihned po zatčení požádat o právníka. V případě, že si obžalovaný nemůže dovolit právní

zastupování, stát mu přidělí právníka ex offio. Soud určí, zda náklady právního zastupování ponese zcela či z části stát. Úřady tato práva obecně respektovaly.

e. Odepření spravedlivého veřejného procesu

Zákon upravuje nezávislost soudů a vláda obecně tuto nezávislost a nestrannost respektovala. Ve většině případů úřady respektovaly soudní příkazy a prováděly rozhodnutí soudu.

V září byl soudce Vrchního soudu v Praze Ivan Elischer podruhé vzat do vazby za pokus ovlivnit svědky. V roce 2018 byl obviněn z přijímání úplatků, zneužívání moci a napomáhání určitým osobám v závažných drogových případech. Elischer údajně přijal úplatek ve výši jednoho milionu korun (43 500 USD) za ovlivnění soudního procesu s několika Vietnamci, kteří byli souzeni za podezření z drogových zločinů.

Podvýbor pro soudnictví Poslanecké sněmovny v únoru projednával případ vrchního poradce prezidenta Zemana, který se údajně pokusil ovlivnit rozhodnutí soudců na klíčových soudech. Podvýbor dospěl k závěru, že nezávislost Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu nebyla ohrožena. Rozhodnutí podvýboru, že schůzky neporušily zákon, bylo označováno za kontroverzní.

Soudní proces

Právo na spravedlivý a veřejný proces je zakotveno v zákoně a toto právo bylo nezávislými soudy obecně vymáháno.

Žalovaní mají právo na presumpci nevinu a právo obdržet neprodleně podrobné informace o obviněních vznesených proti nim. Mají právo na to, aby se s nimi zbytečného prodlení konal spravedlivý a veřejný proces, právo být přítomen svému procesu, právo komunikovat s právníkem dle svého výběru nebo právo na právní zastupování na státní náklady, když si je nemohou dovolit zaplatit. Obvinění mají obecně dost času a možností zpracovat obhajobu a v případě potřeby mají právo na bezplatné tlumočení od okamžiku obvinění až po odvolání a dovolání. Žalovaní mají právo předložit své argumenty proti tvrzení státního zástupce nebo svědků žalobce, předvolávat vlastní svědky a předkládat vlastní důkazy. Nemohou být nuceni vypovídat nebo přiznat vinu. Odsouzení mají právo na odvolání; odvolací proces však bývá často velmi zdoluhavý.

Politici vězňové a zadržení z politických důvodů

Nevyskytly se žádné zprávy o politických vězňích nebo osobách zadržených z politických důvodů.

Občanské soudní řízení a prostředky nápravy

Ústava zakotvuje samostatné nezávislé soudnictví v občanskoprávních záležitostech a v řízeních o nápravě porušení lidských práv. K dostupným prostředkům nápravy patří peněžitá náhrada škody, opravné prostředky a ukončení škodlivého jednání. Nestátní neziskové organizace (NNO) poukázaly na rostoucí sblížení postupů v trestním a občanskoprávním řízení, což zjednodušilo proces pro oběti, přestože opravné prostředky i nadále vyžadovaly zdoluhavý právní proces a jejich použití bylo obtížné, zejména pro příslušníky

znevýhodněných skupin, například romské menšiny. Žalující strany se mohou odvolat u Evropského soudu pro lidská práva proti nepříznivým rozhodnutím v případech údajných porušení Evropské úmluvy o lidských právech. K dispozici jsou rovněž správní opravné prostředky.

Zákon uznává za nejohroženější skupiny obyvatelstva děti, osoby se zdravotním postižením, oběti obchodu s lidmi a oběti sexuálních a brutálních trestných. Uvádí seznam práv obětí trestných činů zločinů, například právo domáhat se náhrady škody nebo právo na advokáta.

Restituce majetku

Zákon obsahuje ustanovení o restituci soukromého majetku zabaveného za komunistického režimu i o restituci židovského majetku za nacistické éry nebo o náhradě tohoto majetku. I když bylo nadále možné podávat během roku žaloby o navrácení uměleckých děl zkonfiskovaných nacistickým režimem, doba k podávání žalob o restituci a náhradu jiných druhů majetku již uplynula. Církev má rovněž obdržet 59 miliard korun českých (2,4 mld. USD) jako kompenzaci za majetek, který nelze navrátit. V květnu prezident Zeman podepsal zákon předložený KSČM, který umožňuje zdanění všech finančních kompenzací vyplácených náboženským organizacím. V říjnu Ústavní soud tento zákon zrušil s tím, že přestože má stát právo vybírat daň za účelem zvýšení příjmů, v tomto případě bylo cílem snížit finanční odškodnění vyplácené náboženským organizacím.

Místní NNO a advokační skupiny oznámily, že státní orgány dosáhly značného pokroku v řešení nároků z doby holokaustu, včetně nároků zahraničních občanů, přestože některé nároky nejsou dosud vypořádány. Některé zahraniční NNO nadále prosazovaly větší pokrok, zejména co se týče vypořádání pozůstalosti bez dědiců a složitých případů týkajících se zahraničních občanů.

f. Svévolné nebo nezákonné zásahy do soukromí, rodiny, domácnosti nebo korespondence

Zákon zakazuje takové jednání a nebyly hlášeny žádné případy porušení těchto zákazů ze strany státních orgánů.

Článek 2. Respektování občanských svobod, včetně následujících:

a. Svoboda projevu, včetně svobody tisku

Zákon obsahuje ustanovení o svobodě projevu, včetně svobody tisku, a státní orgány obecně toto právo dodržovaly. Nezávislý tisk, efektivní soudnictví a fungující demokratický politický systém společně prosazovaly svobodu projevu, včetně svobody tisku. Zákon stanoví určitá omezení této svobody, například co se týče tzv. projevů nenávisti, popírání holokaustu a popírání zločinů komunistické éry.

Svoboda projevu: Zákon zakazuje projev, který podněcuje nenávist na základě rasy, náboženství, třídy, národnosti nebo jiné skupinové příslušnosti. Rovněž omezuje popírání zločinů holokaustu a komunistické éry. Osoby, které jsou

shledány vinnými, mohou být odsouzeny až na tři roky nepodmíněně. Zákon se vztahuje také na online média, tisk a vysílání.

Tisk a média, včetně online médií: Nezávislá média byla aktivní a vyjadřovala širokou škálu názorů. Prezident Zeman, jeho mluvčí a strany extrémní pravice a levice argumentovaly údajnou předpojatostí veřejných i soukromých médií.

Strana svobody a přímé demokracie (SPD) a Komunistická strana otevřeně usilovaly o jmenování politicky polarizujících osob do dozorčích rad veřejných médií, což vyvolalo obavy, že se pokoušejí narušit politickou neutralitu těchto institucí.

Zákon zakazuje voleným funkcionářům kontrolovat majetek médií během funkčního období. Premiér Babiš v roce 2017 vložil vlastnictví svého mediálního majetku do svěrečného fondu. Kritici tvrdili, že tato situace by mohla podpořit autocenzuru s ohledem na mediální publicitu vlády.

Transparency International podala v srpnu 2018 správní stížnost proti premiérovi Babišovi s poukázáním na to, že i přes umístění svých obchodních podílů do dvou svěrečných fondů začátkem roku 2017, Babiš stále svá mediální aktiva ovládal. V lednu úřad obce, kde Babiš bydlí, rozhodl, že má střet zájmů a uložil pokutu 200 000 korun (8 600 USD). Původní rozhodnutí bylo dvakrát zrušeno vyšším soudem, který zastavil řízení v září, přičemž uvedl, že nemůže prokázat, že premiér ovlivnil média prostřednictvím své společnosti. Transparency International uvedla, že požádá ministerstvo spravedlnosti o přezkum rozhodnutí.

Svoboda internetu

Státní orgány neomezovaly ani nenarušovaly přístup na internet, ani necenzurovaly internetový obsah a nevyskytly se věrohodné zprávy o tom, že státní orgány monitorovaly bez náležitého zákonného oprávnění internetovou komunikaci.

Zákon mj. zakazuje projevy, které znevažují nějaký národ, rasu, etnikum nebo jinou skupinu osob, vyvolávají nenávist proti skupině osob nebo prosazují omezení jejich občanských práv a veřejně popírají, zpochybňují, podporují nebo ospravedlňují genocidu.

Akademické svobody a kulturní akce

Neexistovala žádná vládní omezení akademické svobody ani kulturních akcí.

V únoru Univerzita Karlova podala druhé správní odvolání týkající se odmítnutí prezidenta Zemana jmenovat dva profesory, nejprve v roce 2015 a znovu v roce 2018. Městský soud zrušil rozhodnutí prezidenta Zemana z roku 2015 v listopadu 2018 s tím, že výkonné orgány nemají pravomoc hodnotit kvalifikaci uchazeče po ukončení regulárního nominačního procesu.

b. Svoboda pokojného shromažďování a sdružování

Ústava a zákony zakotvují svobodu pokojného shromažďování a sdružování a státní orgány tato práva obecně respektovaly.

c. Svoboda náboženského vyznání

Viz mezinárodní zpráva ministerstva zahraničí USA o náboženské svobodě *International Religious Freedom Report* na adrese www.state.gov/religiousfreedomreport/.

d. Svoboda pohybu

Zákon zakotvuje vnitřní svobodu pohybu, cestování do zahraničí, emigraci a repatriaci a státní orgány obecně tato práva respektovaly.

e. Vnitřně vysídlené osoby

Netýká se ČR.

f. Ochrana uprchlíků

Násilí proti migrantům, uprchlíkům a osobám bez státní příslušnosti: Fyzické zavražďování a vandalismus zůstávaly nadále závažným problémem. NNO, které se zabývají záležitostmi migrace, hlásily nárůst telefonických a e-mailových výhrůžek, včetně hrozeb smrti (viz článek 6, Ostatní násilí a diskriminace ve společnosti).

Vláda spolupracovala s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a s jinými humanitárními organizacemi na poskytování ochrany a pomoci uprchlíkům, žadatelům o azyl, osobám bez státní příslušnosti nebo jiným osobám, které potřebují ochranu.

Přístup k azylu: Zákon stanoví udělení azylového nebo uprchlického statusu a stát má zavedený systém poskytování ochrany uprchlíkům a jiným specificky ohroženým cizím státním příslušníkům.

Podle ministerstva vnitra činila průměrná délka azylového řízení během prvních osmi měsíců roku 73 dnů. Délka azylového řízení v 90 procentech všech případů splňovala všechny zákonné požadavky. Ve zbývajících případech obdrželi žadatelé o azyl informace o nových lhůtách pro dokončení azylového řízení v souladu se zákonem. Pokud žadatel předložil všechny požadované dokumenty, ministerstvo vnitra by mělo podle zákona rozhodnout o případech azylu do šesti měsíců. Pozorovatelé kritizovali délku a obsah některých rozhodnutí.

Úřad veřejného ochránce práv podal v únoru oficiální stížnost, v níž kritizoval ministerstvo vnitra za překročení zákonných lhůt pro zpracování žádostí o azyl pro 78 čínských křesťanů, kteří v roce 2016 podali žádosti o azyl. Úřad rovněž uvedl, že ministerstvo neinformovalo strany o prodloužení lhůty. V únoru 2018 ministerstvo udělilo azyl osmi osobám a zbývajícím žádosti zamítlo. Podle úředníků ministerstva stěžovatelé nebyli schopni prokázat své nároky na pronásledování nebo že jejich životy byly ohroženy z titulu toho, že se jedná o praktikující křesťany. Většina zamítnutých žadatelů se proti rozhodnutí ministerstva odvolala u soudu a některé případy byly ministerstvu vráceny k přezkumu.

V dubnu Ústavní soud rozhodl o rozhodnutí bývalého ministra spravedlnosti Roberta Pelikána z března 2018 o vydání ruského hackera Jevgenije Nikulina, které porušilo Nikulinova práva, protože jeho žádost o azyl byla stále v procesu.

Toto rozhodnutí brání budoucím extraditacím v případech, kdy je řízení o azylu stále v běhu.

Bezpečná země původu/tranzit: Země obecně dodržuje nařízení Dublin III, které požaduje, aby orgány vrátily žadatele o azyl do první země EU, do které žadatel vstoupil. Ministerstvo vnitra přijalo žádosti o azyl od osob přicházejících ze zemí nebo přes země považované za bezpečné, jak je stanoveno zákonem. Úřady přezkoumaly všechny případy jednotlivě, ale obvykle těmto žadatelům neposkytovalo mezinárodní ochranu. Úřady přidaly do seznamu bezpečných zemí v březnu 12 zemí.

Svoboda pohybu: Délka zadržování nelegálních migrantů a zamítnutých žadatelů o azyl byla zkrácena z důvodu zavedení systému dobrovolného návratu. Podle zákona mohou být migranti, kteří čelí vyhoštění nebo čekají na dobrovolnou repatriaci z důvodu nařízeného vyhoštění, zadrženi až na 180 dní. Jsou-li dospělé osoby doprovázeny dětmi, nemůže zadržení trvat déle než 90 dnů a nelze ho prodloužit. Zranitelné osoby, včetně rodin, nemohou být zadrženy, pokud požádají o mezinárodní ochranu.

V září se v detenčních zařízeních nacházelo 75 migrantů. Pět migrantů bylo ve speciálním detenčním zařízení pro zranitelné skupiny, svobodné ženy bez dětí a rodiny s dětmi. Ministerstvo vnitra uvedlo, že v průběhu roku se v zemi nenacházely žádné vysídlené děti.

V prosinci 2018 Ústavní soud zrušil některé části novely cizineckého zákona z roku 2017. Soudy musí i nadále po propuštění nebo vyhoštění přezkoumat zákonnost zadržování cizinců, aby se zajistilo, že nebyli zadrženi nelegálně, a to i přes úsilí státu odstranit tento postup. Ústavní soud rovněž zrušil ustanovení, které zastavilo řízení o dočasném nebo trvalém pobytu cizinců, pokud se ukázalo, že se nacházeli v zemi nezákonně nebo dostali příkaz k vyhoštění.

Trvalá řešení: Pokračoval národní integrační program řízený vládou v úzké spolupráci s UNHCR a nevládními organizacemi. V rámci státního integračního programu mají osoby požívající mezinárodní ochrany nárok na dočasné ubytování, sociální služby, výuku českého jazyka a pomoc při hledání zaměstnání a trvalého bydlení. Děti mají nárok na školní vzdělání. V červenci vláda změnila cizinecký zákon tak, aby zahrnoval vládní financování integračních center počínaje červencem 2020. Centra byla dříve závislá na financování EU.

Ministerstvo vnitra realizuje dlouhodobý program přesídlení zranitelných osob s českými kořeny zpět do České republiky. V rámci programu ministerstvo v roce 2018 přesídlilo přibližně 2 000 osob z Ukrajiny a Venezuely.

Ministerstvo vnitra zahájilo v roce 2017 vlastní program asistovaného dobrovolného návratu a v roce 2018 jej účinně využilo k tomu, aby se 378 osob mohlo vrátit do země původu. K 1. září bylo v roce 2019 dobrovolně navráceno do své země původu přibližně 222 osob.

Dočasná ochrana: Vláda poskytla dočasnou ochranu (nazývanou „doplňková ochrana“ v EU) osobám, které nemohou získat status uprchlíka. Od 1. září byla

v průběhu roku přiznána doplňková ochrana celkem 66 osobám. Podle pokynů EU mají osoby, kterým byla poskytnuta doplňková ochrana, nárok na povolení k dočasnému pobytu, cestovní doklady, přístup k zaměstnání, rovný přístup ke zdravotní péči a bydlení a školní vzdělání dětí.

V červenci ministerstvo vnitra poskytlo doplňkovou ochranu osmi tchajwanským podezřelým z podvodů zadržených v Praze. Skupina byla zatčena v únoru 2018 na základě oznámení čínského Interpolu, že podváděla čínské ženy v Austrálii. Vrchní soud v Praze v červnu rozhodl, že podezřelí mohou být vydáni z České republiky do Číny. Ministerstvo vnitra jim poskytlo doplňkovou ochranu kvůli obavám, že se jim v Číně nedostane spravedlivého procesu.

g. Osoby bez státní příslušnosti

Ministerstvo vnitra informovalo, že na konci roku 2018 se v zemi nacházelo 521 osob bez státní příslušnosti. Podle odhadů UNHCR však na konci roku 2018 spadalo do kategorie bez státní příslušnosti 1 502 osob. Ministerstvo oznámilo 10 osob bez státní příslušnosti žádajících o mezinárodní ochranu a sedmi osobám byla do září 2006 poskytnuta doplňková ochrana. Země neměla právní definici a postup určování. Osoby bez státní příslušnosti, které nemají povolení k trvalému pobytu, neměly nárok na získání dokladu totožnosti. Za určitých okolností mohou osoby bez státní příslušnosti získat státní občanství.

Článek 3. Svoboda účasti v politickém procesu

Ústava a zákon poskytují občanům možnost zvolit si vládu ve svobodných a spravedlivých pravidelných volbách prostřednictvím tajného hlasování a na základě všeobecného a rovného volebního práva.

Volby a účast v politice

Poslední volby: V lednu 2018 voliči znovu zvolili Miloše Zemana na pětileté funkční období v přímých prezidentských volbách v zemi. Česká republika uspořádala v roce 2017 parlamentní volby. Pozorovatelé považovali volby za regulérní a spravedlivé a nebyly zaznamenány žádné významné nesrovnalosti.

Účast žen a menšin: Žádné zákony neomezují účast žen nebo menšin v politickém procesu. Ženy a menšiny byly i nadále nedostatečně zastoupeny ve volených orgánech. Čtyři z 15 vládních ministerstev vedou ženy. Ženy tvoří 23 procent Poslanecké sněmovny a 15 procent Senátu.

Účast Romů v politice a správě zůstala minimální ve srovnání s jejich odhadovaným procentem populace. Žádní členové parlamentu, ministři ani soudci Nejvyššího soudu nejsou romského původu. Několik osob romského původu působilo v národních a regionálních poradních sborech zabývajících se romskými záležitostmi. Romských volených zástupců v samosprávných orgánech bylo 13.

Článek 4. Korupce a nedostatek transparentnosti ve státních orgánech

Zákon stanoví trestní postihy za korupci veřejných činitelů a v obecném měřítku státní moc účinně implementovala příslušné zákony. Státní orgány obecně

efektivně uplatňovaly tyto právní předpisy, přestože veřejní činitelé občas vyvázli bez trestu za korupční praktiky. Pachateli může být uložen trest odnětí svobody až na 12 let a propadnutí majetku. Několik vysokých politiků bylo vyšetřováno v různých regionech z obvinění z manipulace s veřejnými zakázkami (např. dálniční mýtný systém) a zneužívání úřední moci. Soudní řízení byla administrativně náročná a soudy občas uměle prodlužovaly řízení, aby umožnily uložení nižších trestů.

Korupce zůstala i nadále problémem orgánů činných v trestním řízení a nejběžnější formy korupce zahrnovaly: únik informací za úplatu; neoprávněné použití úředních databází, obvykle vyhledávání hanlivých informací; protiprávní ovlivňování postupů vymáhání práva; a vydírání.

V prosinci vláda schválila právní předpisy, jejichž cílem je zabránit politickým kandidátům nebo jejich blízkým osobám v obsazení pozic v dozorčích radách ve státních podnicích, počínaje 1. lednem 2020. Kandidáti na tyto funkce mají být vybíráni jasným a transparentním postupem, který upřednostňuje technickou odbornost a je přezkoumáván poradním výborem.

Po 14 letech trestního řízení byl v listopadu 2018 soudce Jiří Berka odsouzen k osmi a půl letům vězení. V roce 2005 byl zatčen za obvinění z trestného spiknutí a podvodů v insolvenčním řízení deseti společností, což způsobilo škody v hodnotě 264 milionů korun. (11,3 milionu USD). Odvolací soud snížil trest na sedm let z důvodu délky řízení a Berka začal vykonávat svůj trest v dubnu. Dne 7. října nastoupil po čtyřletém odvolacím procesu David Rath, bývalý ministr zdravotnictví a bývalý guvernér Středočeského kraje, sedmiletý trest odnětí svobody. Rath byl v roce 2015 odsouzen na sedm let odnětí svobody a v roce 2012 mu soud uložil pokutu 10 milionů korun (430 000 USD) za obvinění z přijetí úplatku ve výši sedmi milionů korun (300 000 USD). Pozorovatelé kritizovali délku případu i přes existenci silných podpůrných důkazů.

Pozorovatelé kritizovali slabé postavení vedoucích státních zástupců, kteří podle stávající legislativy mohou být vládou bezdůvodně odvoláni z funkce. Korupce: V listopadu Evropská komise (ES) provedla závěrečný audit, který zkoumal potenciální střet zájmů premiéra Babiše kvůli jeho údajné pokračující kontrole nad jeho holdingem Agrofert, který byl převeden v roce 2017 do svěřeneckých fondů. Ke konci roku výsledky auditu nebyly oficiálně zveřejněny; vláda byla povinna podat oficiální reakci na auditní zprávu počátkem roku 2020. Čeští státní zástupci znovu zahájili v prosinci samostatné soudní řízení, aby přezkoumali obvinění, že Babiš neoprávněně pobíral zemědělské dotace z Evropské unie.

Majetková přiznání: Prohlášení o majetku veřejných činitelů jsou k dispozici v omezené formě na internetu nebo na žádost předloženou ministerstvu spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti může za porušení předpisů uložit pokuty až do výše 50 000 korun (2 000 USD). Nicméně mnoho politiků svůj závazek buď nesplnilo, nebo jen částečně splnilo. Zákon také požaduje, aby

soudci, státní zástupci, ředitelé výzkumných institucí a vybraní profesionální vojáci deklarovali svůj majetek. Tyto informace nejsou veřejnosti přístupné z bezpečnostních důvodů.

V březnu byla přijata novela zákona o svobodném přístupu k informacím, která zavedla nová opatření na posílení práva občanů na informace počínaje rokem 2020. Podle nového zákona by občané mohli požádat nadřízený úřad, aby nařídil podřízenému úřadu poskytnout požadované informace, pokud chybí důvody pro zamítnutí žádosti. Úřad na ochranu osobních údajů by nyní měl právo vydávat podobné příkazy a přezkoumávat rozhodnutí neposkytovat informace.

Parlament v červnu změnil zákon o registru veřejných zakázek a částečně zrušil výjimky pro velké státní společnosti, jako je ČEZ, České dráhy, Pražská plynárenská a další. K 1. listopadu byly společnosti povinny zveřejnit všechny soukromé a grantové smlouvy nebo návratnou finanční pomoc v registru, pokud se na ně nevztahují jiné výjimky, jako jsou smlouvy s hodnotou 50 000 korun (2 000 USD) nebo nižší. Pozorovatelé upozorňovali na skutečnost, že sponzorské smlouvy, smlouvy na právní poradenství a mediální služby budou vyloučeny. Registr je přístupný veřejnosti.

Článek 5. Postoj vlády k mezinárodnímu a nevládnímu vyšetřování údajného porušování lidských práv

Celá řada domácích a mezinárodních lidskoprávních skupin působila prakticky bez omezení ze strany vlády, prováděla šetření a publikovala svá zjištění o případech porušování lidských práv. Státní úředníci s nimi zpravidla spolupracovali a vycházeli vstřícně jejich názorům, avšak někteří vysoce postavení činitelé svými veřejnými komentáři zlehčovali aktivity některých NNO. Další návrhy na restrukturalizaci státního financování nevládních organizací vyústily v obecnou nejistotu ohledně budoucího financování.

Orgány vlády pro lidská práva: Vláda zrušila funkci ministra pro lidská práva v roce 2018. Funkci komisaře pro lidská práva zastává ředitel sekce lidských práv Úřadu vlády. Na Úřadu vlády bylo několik poradních a pracovních orgánů pro lidská práva, například Rada vlády pro lidská práva, Rada vlády pro záležitosti romské komunity, Rada vlády pro národnostní menšiny, Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí a Vládní výbor pro osoby se zdravotním postižením. Úřad veřejného ochránce práv (ombudsmana) provozoval svou činnost bez zásahů ze strany vlády nebo politických stran a měl odpovídající zdroje.

Pozorovatelé z oblasti lidských práv jej obecně považovali za efektivní. Vedle zpráv a doporučení o tématech hodných zvláštního zájmu předložil Úřad vládě čtvrtletní zprávy a výroční zprávu. Stížnosti na diskriminaci předložené úřadu ombudsmana se týkaly nejčastěji diskriminace na základě etnického původu, zdravotního postižení a věku.

Vedle veřejného ochránce práv působili ombudsmani také v bezpečnostních silách a školství.

Článek 6. Diskriminace, násilí ve společnosti a obchod s lidmi

Ženy

Znásilnění a domácí násilí: Zákon zakazuje znásilnění, včetně znásilnění mezi manželi, a postihuje je trestem odnětí svobody od dvou do deseti let; v případě přitěžujících okolností jsou tresty delší. Stát tato zákonná ustanovení vymáhal. Pozorovatelé však hlásili, že státním zástupcům a soudcům často chyběly znalosti tohoto tématu a poukazovali na nedostatek zkušených soudních znalců. Trestní řízení vyžadovalo opakované svědecké výpovědi od obětí, což přispívalo k jejich další traumatizaci. Pouze v polovině případů byly uloženy nepodmíněné tresty odnětí svobody.

V březnu Krajský soud v Ostravě snížil trest z 33 měsíců odnětí svobody na nepodmíněný trest pro muže, který sexuálně zneužíval své dcery. Jedna z dcer nahlásila tento případ policii poté, co další dcera, mentálně postižená, otěhotněla. Soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že se muž musí starat o novorozence.

Vláda v září oznámila, že sníží financování pro všechny nevládní organizace, které se zabývají problematikou rovnosti žen a mužů o 70 procent. Nevládní organizace uvedly, že škrty by vedly k jejich uzavření nebo podstatnému omezení služeb, což by negativně postihlo nejen prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže, ale také další aktivity jako je poradenství a právní podpora pro sexuálně zneužívané ženy nebo oběti domácího násilí.

Nevládní organizace uváděly, že některé gynekologické ordinace nemohly poskytovat služby obětem znásilnění, protože neměly přístup k sadám pro odběr důkazů o znásilnění a předávaly tyto případy místním nemocnicím. Některé nemocnice tvrdily obětem, že musí mít buď zprávu od policie nebo se musí vrátit s příslušníkem policie, než budou moci být vyšetřeny.

Nevládní organizace uvedly, že ženy v přistěhovaleckých komunitách často nehlásily případy násilí ze strachu, že by se to negativně promítlo do jejich imigračního statusu.

Domácí násilí je trestáno až čtyřmi roky vězení a s přitěžujícími okolnostmi je sazba i delší. Policie má pravomoc vykázat pachatele násilí z domova na 10 dní. Zákon stanoví, že příkaz k vykázání může zůstat v platnosti celkem až šest měsíců včetně prodloužení. Ministerstvo vnitra oznámilo, že policie v roce 2018 vykázala 1 282 pachatelů domácího násilí.

Zákon také poskytuje ochranu před domácím násilím jiným osobám žijícím v domácnosti, zejména dětem a seniorům. Stát podpořil často používanou telefonní linku pomoci obětem trestných činů a domácího násilí. Nadace Vodafone, policie a nevládní organizace Rosa spustily v říjnu novou mobilní aplikaci Bright Sky CZ. Tato aplikace umožňuje ohroženým osobám dokumentovat incidenty domácího násilí a poskytuje seznam služeb podpory pro oběti domácího násilí v jejich okolí. Slouží také jako zdroj pro rodinu a přátele na pomoc obětem násilí.

Sexuální obtěžování: Antidiskriminační zákon zakazuje sexuální obtěžování a považuje ho za formu přímé diskriminace. Pokud je pachatel usvědčen, vystavuje se trestu pokuty, propuštění z práce a až osmi letům odnětí svobody. Policie často váhala s vyšetřováním, dokud se pachatel nedopustil závažného trestného činu, jako je sexuální zneužívání, znásilnění nebo jiné formy fyzického napadení.

Pachatelé odsouzeni za pronásledování (stalking) mohou být odsouzeni k odnětí svobody až na tři roky.

Nucená kontrola populace: Nebyly hlášeny žádné případy nucených potratů nebo nedobrovolné sterilizace. Vláda se na konci roku 2018 dohodla, že přehodnotí odškodnění žen, které byly nedobrovolně sterilizovány v 90. letech a začátkem roku 2000. Ačkoli promlčecí lhůta již vypršela, vláda zvažovala také zákon, který by stanovil podmínky takové kompenzace a finančních limitů.

Většina sterilizovaných žen byla romského původu.

Diskriminace: Zákon přiznává mužům a ženám stejné právní postavení a práva, a to i podle rodinného, náboženského, osobního, pracovního, majetkového, národnostního a dědického práva. Ženy někdy zažívaly diskriminaci v zaměstnání a mzdovou diskriminaci (viz oddíl 7.d.).

Děti

Přestože počet dětí vyrůstajících v ústavech klesl z 10 000 v roce 2011 na 8 500 v roce 2018, český helsinský výbor kritizoval délku řízení v pěstounské péči, rostoucí počet případů sociální intervence zahrnující zneužívání nebo týrání, nedostatek obecních bytů a potíže s přístupem ke speciálním pomůckám pro děti se zdravotním postižením. Pozorovatelé také kritizovali nedostatek účinných nástrojů pro včasnou identifikaci dětských obětí. Nedostatek centralizovaného regulačního orgánu nebo koordinovaného meziřesortního přístupu k problémům dětí zpomalil reformní proces.

V únoru policie zadržela v Lounech dvacetiletého muže podezřelého z násilného chování, které mělo za následek smrt tříletého syna jeho přítelkyně. Podle pozorovatelů policie nepodnikla patřičná opatření k zabránění smrti, přestože několikrát v rodině zasahovala.

Registrace narozených dětí: Děti získávají občanství od svých rodičů. Každé dítě s alespoň jedním rodičem občanem je automaticky občanem. Děti narozené neobčanům, jako jsou žadatelé o azyl nebo migranti, si zachovávají občanství svých rodičů. Úřady prováděly registraci narozených okamžitě.

Zneužívání dětí: Trest odnětí svobody pro osoby, u nichž byla shledána vina ze zneužívání dětí, se pohybuje od pěti do 12 let.

Ministerstvo práce a sociálních věcí zaznamenalo přibližně 2 500 případů rodinného násilí páchaného na dětech, ačkoli průzkum UNICEF z roku 2018 naznačil, že rodinné násilí zažívá až 14 % (175 000). Nevládní organizace odhadují, že 40 000 dětí ročně zažije nějakou formu násilí. Odborníci odhadují, že 10 až 15 procent těchto dětí dostalo profesionální péči. V roce 2018 ministerstvo práce a sociálních věcí oznámilo, že orgány na základě soudních

rozhodnutí kvůli zneužití, vykořisťování nebo špatnému zacházení odebralo z rodin přibližně 590 dětí, což bylo o 11 procent více než v předchozím roce.

Čtyři děti zemřely na následky zneužívání nebo špatného zacházení.

Předčasné a nucené sňatky: Minimální zákonem věkový limit pro manželství je 18 let. Někteří příslušníci romské komunity uzavřeli sňatek ve věku mladším než zákonný věkový limit. Zákon dovoluje sňatek s přivolením soudu ve věku 16 let. Žádné oficiální sňatky osob ve věku mladším 16 let nebyly hlášeny.

Sexuální vykořisťování dětí: Zákon zakazuje sexuální vykořisťování dětí a držbu, výrobu a distribuci dětské pornografie; tato trestná činnost má stanovenou sazbu trestu odnětí svobody až na osm let. Minimální věk pro konsensuální sex je 15 let. Sexuální styk s dítětem mladším 15 let se postihuje trestem odnětí svobody až na osm let; s přitěžujícími okolnostmi i více. Zákon zakazuje všechny formy obchodu a stanoví trest odnětí svobody v trvání dva až deset let za porušení tohoto zákazu; s přitěžujícími okolnostmi i více. Tyto zákony byly v zásadě uplatňovány.

Mezinárodní únosy dětí: Země je stranou Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980. Viz výroční zpráva ministerstva zahraničí o mezinárodních únosech dětí rodiči (*Annual Report on International Parental Child Abduction* na

<https://travel.state.gov/content/travel/en/International-Parental-Child-Abduction/for-providers/legal-reports-and-data/reported-cases.html>.

Antisemitismus

V zemi bylo přibližně 10 000 Židů. Veřejné projevy antisemitismu byly vzácné, ale aktivní byly malé, poměrně dobře organizované pravicové skupiny s antisemitskými názory. Ministerstvo vnitra pokračovalo ve sledování činnosti extremistických skupin a spolupracovalo s policií ze sousedních zemí.

Ministerstvo vnitra zaznamenalo v roce 2018 celkem 15 trestných činů souvisejících s antisemitismem. Nejvyšší soud zamítl odvolání muže, který dříve v srpnu dostal podmíněný dvouletý trest odnětí svobody za podněcování k nenávisti, urážce na cti a genocidě.

Městský soud v Praze potvrdil v září trest odnětí svobody na jeden rok pro bývalého tajemníka Strany svobody a přímé demokracie (SPD) Jaroslava Staníka. V říjnu 2017 Staník uvedl, že Romové, Židé a homosexuálové by měli být po narození stříleni.

V květnu 2019 vláda schválila *Strategii boje proti extremismu a nenávisti*, která zdůrazňuje komunikaci, prevenci a vzdělávání v boji proti nenávisti a diskriminaci vůči romské komunitě a dalším. Strategie se také zaměřila na extremismus a zločiny z nenávisti na internetu.

Obchod s lidmi

Viz zpráva ministerstva zahraničí o obchodu s lidmi *Trafficking in Persons Report* na <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/>.

Osoby se zdravotním postižením

Zákon zakazuje diskriminaci osob s tělesným, smyslovým, intelektovým a duševním postižením. Ombudsmanka v mnoha případech vystupovala jako mediátor a jen několik málo případů bylo skončilo pravomocným odsouzením. Osoby se zdravotním postižením se nadále potýkaly s nedostatkem obecního bydlení. Hospodářský růst a aktivní opatření v oblasti zaměstnanosti vedly k výraznému snížení počtu nezaměstnaných osob se zdravotním postižením. Do zvláštních škol se zvláště vyškolenými pedagogy mají ze zákona chodit pouze děti se závažným zdravotním postižením. Mnoho dětí bylo schopno docházet do běžných základních a středních škol a na vysoké školy; problémem však zůstávají finance.

Městský soud v Praze rozhodl, že student se zdravotním postižením má právo na pedagogického asistenta na běžné škole. Soud rovněž rozhodl, že vláda musí rodičům uhradit financování asistenta, protože škola a kraj neměly dostatečné finanční prostředky.

Kancelář veřejného ochránce práv se v červnu 2018 stala monitorovacím orgánem podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Ombudsmanka navštěvovala pracoviště státních a soukromých podniků a institucí, které zaměstnávají osoby omezené na svobodě nebo žijící v ústavní péči, včetně osob se zdravotním postižením, aby prověřila podmínky, zajistila respektování základních práv a prosazovala zvýšenou ochranu proti špatnému zacházení. Kancelář veřejného ochránce kritizovala diskriminaci na pracovišti vůči osobám se zdravotním postižením a nízkou dostupnost stomatologických služeb pro osoby s mentálním postižením, zejména u osob v autistickém spektru, které vyžadují vyšetření v celkové anestezii.

Podle Úřadu vlády ministerstva nedodržovala zákon, který požaduje, aby společnosti a instituce s více než 25 zaměstnanci měly 4 procenta zaměstnanců s tělesným postižením. Místo zaměstnávání osob se zdravotním postižením mnoho společností a institucí buď zaplatilo pokuty, nebo kupovalo výrobky od společností zaměstnávajících osoby se zdravotním postižením, což je praxe, kterou kritizovala Národní rada zdravotního postižení a veřejný ochránce práv. Veřejný ochránce práv uvedl, že více než 30 procent prokázaných případů diskriminace v letech 2009 až 2018 souviselo se zdravotním postižením.

Národnostní/rasové/etnické menšiny

V zemi bylo přibližně 300 000 Romů a mnozí čelili různým úrovním diskriminace ve vzdělávání, zaměstnanosti a bydlení, jakož i vysoké míře chudoby, nezaměstnanosti a negramotnosti. Vláda zavedla některá právní opatření, která byla považována za kontroverzní, a přesunula Agenturu pro sociální začleňování z Úřadu vlády pod ministerstvo pro místní rozvoj. Agentura v důsledku ztratila schopnost koordinovat práci napříč různými ministerstvy.

Nenávist vůči Romům a menšinám zůstávala i nadále problémem.

V dubnu policie vyšetřovala muže a ženu za brutální napadení pěti romských dětí v Lipníku na Bečvou. Dvě děti skončily v nemocniční péči. Muž a žena byli v září obviněni ze tří trestných činů a odsouzeni až pět let vězení.

Přes schválená legislativní opatření na podporu integrovaného vzdělávání se odhadovaný podíl romských dětí vzdělávaných v programech pro děti se speciálními potřebami v posledních třech letech snížil z 13,2 % na 12,7 % ve srovnání s 1,1 % neromských studentů v těchto programech.

V září úřad veřejného ochránce práv a několik nevládních organizací včetně Amnesty International kritizovalo novelu ministerské vyhlášky o zvláštním vzdělávání, která snížila maximální počet pedagogických asistentů ve třídě. Novela vypustila ustanovení, které stanoví, že studenti se zdravotním postižením se mají vzdělávat v běžných školách, a umožnila vytvoření více speciálních škol pro studenty s různými druhy postižení, včetně mírných mentálních postižení. Pozorovatelé tvrdili, že novela brání v přechodu k inkluzivnímu vzdělávání. Budoucnost financování podpory desegregace Romů ve školách a začleňování studentů se speciálními potřebami je nejistá.

Přibližně třetina Romů žila v sociálně vyloučených komunitách. Zatímco zákon zakazuje diskriminaci v bydlení na základě etnicity, nevládní organizace poukázaly na skutečnost, že některé obce diskriminovaly jisté sociálně znevýhodněné skupiny, zejména Romy, a svá rozhodnutí odůvodňovaly údajnou špatnou pověstí Romů. Nezaměstnanost v těchto komunitách byla 31 procent, ve srovnání se 6 procenty nebo méně v okolních oblastech.

Novela zákona o boji proti chudobě z roku 2017, která měla řešit problémy s bydlením, měla v některých případech opačný účinek. Novela snížila státní dotace na bydlení v oblastech, která byla označena z různých důvodů za oblasti se zvýšeným výskytem nežádoucích jevů (např. špatné životní podmínky a vysoká kriminalita). Některá města začala používat toto označení jako nástroj k vytlačení Romů a dalších občanů s nízkými příjmy na periferii města. Několik senátorů podalo ústavní stížnost a požádalo Senát, aby zrušil některá ustanovení zákona. Tato věc nebyla na konci září ještě dořešena.

Vláda se v dubnu rozhodla zahájit investiční program zaměřený na výstavbu nových bytových jednotek a poskytování sociálních služeb prostřednictvím dvou projektů v celkové výši 1,35 miliardy korun (58 milionů USD). V prosinci město Most schválilo financování výstavby bytů z přepravních kontejnerů v Chánově. Veřejný ochránce práv a Agentura pro sociální začleňování tento plán dříve kritizovali z důvodu, že by to přispělo k segregaci v bydlení. Agentura pro sociální začleňování rovněž vyzvala k postupnému uzavření čtvrti Chánov.

Romové byli nejčastějšími cíli nenávislných projevů na internetu.

V dubnu Ústavní soud rozhodl, že soud nižší instance se mýlil, když nepovažoval romského zpěváka Radoslava Bangu za oběť rasistických online příspěvků a nevyžádal si během soudního řízení jeho svědectví. V roce 2016 Banga zveřejnil na Facebooku, že odešel ze slavnostního udílení ceny Český slavík na protest proti ceně udělené Ortelu, hudební skupině spojované s krajní

pravicí. V reakci na to jeden přispěvatel na Facebooku vyzval k „bílé vlasti“ a volal po tom, aby menšiny byly poslány do plynu. Úřady přispěvatele identifikovaly; jednalo se o studenta, který byl následně odsouzen ke 100 hodinám veřejných prací za projevy sympatie vůči hnutí zaměřenému na potlačování lidských práv a svobod.

V měsících následujících po projevu prezidenta Zemana ze září 2018, v němž prezident naznačoval, že se Romové štítí práce, zveřejnilo přibližně 9 000 Romů své fotografie, jak pracují.

V roce 2018 vláda vykoupila prasečí farmu nacházející se v Letech, bývalém koncentračním táboře pro Romy z doby druhé světové války, za 450 milionů korun (18 milionů USD) a oficiálně ji předala do správy Muzeu romské kultury. Z místa se má stát památník obětem romského holocaustu. Ministerstvo kultury poskytlo muzeu v září prostory (do roku 2023) na otevření Centra Romů a Sintů v Praze.

V srpnu předseda Komunistické strany Vojtěch Filip komentoval rostoucí ceny vepřového masa a jako důvod uvedl uzavření prasečí farmy. Filip na Twitteru prohlásil, že uzavření snížilo produkci vepřového masa o 30 procent a zpochybnil, že se bývalý koncentrační tábor nacházel v místě prasečí farmy. Muzeum romské kultury jeho komentáře odsoudilo.

Akty násilí, diskriminace a další protiprávní činy z důvodu sexuální orientace a genderové identity

Země má antidiskriminační zákony, které zakazují diskriminaci lesbických žen, homosexuálů, transgender a transsexuálních osob (LGBTI) v otázkách bydlení, zaměstnání, přístupu ke zdravotní péči a stát tyto zákony obecně prosazoval. Zákony země neobsahují zvláštní ustanovení o zločinech z nenávisti, které se týkají sexuální orientace a genderové identity. Násilných incidentů z důvodu sexuální orientace bylo málo a představitelé místní LGBTI komunity uvedli, že občané byli vůči LGBTI osobám většinou tolerantní; vyjádřili však obavy, že společnost je více polarizovaná a netolerantní k menšinám.

V květnu zveřejnil úřad ombudsmana výsledky průzkumu o právech LGBTI. Přibližně polovina dotázaných osob LGBTI uvedla, že lesbičky a gayové nejsou v životě nikterak omezováni; třetina uvedla to samé v souvislosti s transgender osobami. Z transgender osob 86 % hlásilo diskriminaci v posledních pěti letech, zatímco 58 % lesbiček a 33 % homosexuálů. Více než třetina dotázaných osob LGBTI uvedla, že v předchozích pěti letech čelila diskriminaci, která byla třikrát vyšší než u běžné populace. 91 % respondentů z průzkumu LGBTI uvedlo, že neohlásili případ diskriminace úřadům, protože se domnívali, že incidenty byly buď málo závažné nebo že úřady nebudou vyšetřovat. Nejčastějšími místy, kde docházelo k diskriminaci osob LGBTI, byly práce a škola.

Během srpnového Pride Week v Praze jeden muž zapálil duhovou vlajku a začal na návštěvníky Pride Village, centra aktivit Prague Pride, pálit petardy. V noci před pochodem někdo nalil 20 litrů oleje na schody po trase pochodu.

Pořadatelé Pride Week ohlásili podobný incident také v gay nočním klubu v Ostravě během Ostrava Pride Week. Pražské úklidové služby odstranily olej z postiženého místa a incidenty vyšetřovala policie. Policie také zadržela 10 demonstrantů, příslušníků krajní pravice, kteří se pokusili napadnout účastníky průvodu.

Transgender osoby musí podstoupit v rámci změny pohlaví nebo legálního uznání pohlaví sterilizaci. Rada Evropy shledala tento postup v rozporu se závazky členských států EU v oblasti ochrany zdraví. Ombudsmanka doporučila vládě, aby předložila změny příslušných zákonů. V květnu Nejvyšší správní soud rozhodl, v rozporu s Evropským soudem pro lidská práva, že požadavek na sterilizaci je legitimní.

Společenské stigma HIV a AIDS

Osoby s HIV/AIDS čelily diskriminaci ve společnosti, i když nebyly hlášeny žádné případy násilí proti nim. Česká společnost AIDS pomoc poukázala na řadu případů diskriminace, především v přístupu ke zdravotní péči, což bylo zejména způsobeno zákonným požadavkem informovat každého lékaře o tom, že daná osoba je HIV pozitivní. Případy obvykle nebyly vyřešeny nebo jsou řešeny prostřednictvím mediace. Onemocnění HIV/AIDS je podle antidiskriminačního zákona považováno za zdravotní postižení, což přispělo ke stigmatizaci a diskriminaci HIV-pozitivních osob. Osoby s HIV/AIDS často raději tajily svůj stav, než aby podaly stížnost, což podle pozorovatelů vedlo k tomu, že problém nebyl dostatečně hlášen.

Česká společnost AIDS pomoc uvedla, že většina pojišťoven neposkytuje zdravotní pojištění osobám s HIV/AIDS.

Česká společnost AIDS pomoc také upozorňovala na skutečnost, že v soudním systému chybí kvalifikovaní odborníci, kteří mají povědomí o technických problémech souvisejících s HIV/AIDS. Na konci roku 2018 nevládní organizace úspěšně lobovala u krajského zdravotního úřadu v Praze za změnu postupů, které dříve vedly k tomu, že některé osoby s HIV/AIDS byly pokutovány za šíření nakažlivé choroby.

Jiné projevy násilí a diskriminace ve společnosti

Pozorovatelé zaznamenali zvýšenou diskriminaci vůči cizím státním příslušníkům, jakož i nenávist nebo násilí vůči osobám s odlišnými politickými názory. Časté byly verbální, online a někdy fyzické útoky na aktivisty v oblasti lidských práv, zástupce nevládních organizací a některé politiky. Pozorovatelé uváděli, že zločiny z nenávisti nebyly dostatečně identifikovány policií, státními zástupci a soudci, kteří často postrádali buď vůli, nebo odpovídající znalosti se těmito případy zabývat.

Po několika online rasistických útocích v lednu proti česko-etioopskému poslanci Dominikovi Ferimu, které nevedly ke stíhání, v dubnu na Feriho na akci zaútočili dva muži. Feri byl hospitalizován s lehkými zraněními. Přestože svědek slyšel, jak jeden z útočníků oslovil Feriho rasistickou nadávkou, státní zástupce neuznal, že se jednalo o rasově motivovaný čin. Státní zástupce se

rozhodl odložit obvinění útočníků. Pokud se útočníci nedopustí trestného činu nebo přestupku do 15 měsíců, nebudou souzeni. Feri uvedl, že nemá v úmyslu podat trestní oznámení a že řešení státního zástupce bylo „dostatečné“.

Ředitelka nevládní organizace, která poskytuje právní podporu obětem nenávislných činů, byla sama v roce 2017 a 2018 ve dvou samostatných případech obětí online útoků, včetně vyhrožování smrtí na Facebooku. Policie původně klasifikovala první případ za méně závažný trestný čin a uložila pokutu 5 000 korun (200 USD). Ve druhém případě odvolací soud případ překlasifikoval na přestupek a začátkem roku postoupil případ místnímu úřadu k řešení. V obou případech se státní zástupce domníval, že ředitelka nebyla v nebezpečí, a to zejména proto, že příspěvky nebyly na jejím osobním profilu a že autora příspěvků nezablokovala.

V roce 2014 dostal majitel hotelu v Ostravě pokutu 50 000 korun (2 100 USD) za odmítnutí ubytovat ruské turisty, pokud nepodepsali formulář odsuzující okupaci ruské vlády na Krymu v roce 2014. Majitel se odvolal a Nejvyšší správní soud rozhodl, že k diskriminaci došlo, ale souhlasil se snížením pokuty. V dubnu soudce Ústavního soudu přezkoumal ústavní odvolání podnikatele a rozhodl, že podnikatelé mohou své služby odmítnout na základě svého osobního názoru.

Nevládní organizace aktivně pracovaly v boji proti antimuslimským postojům, přestože násilí a nenávisť vůči muslimům a jejich spojencům byly běžné. Státní zástupce obvinil v červnu pár za útok na muslimskou ženu a jejího manžela, k němuž došlo v červenci 2018. Pár konfrontoval ženu a jejího manžela v teplickém parku se vzduchovkou a vyhrožoval, že je zabije. Případ nebyl zatím dořešen. Anonymní osoba zveřejnila článek v reakci na vyšetřování a vyzvala k zabití vyšetřovatele; dále uvedla nepravdivé informace o případu. Ačkoli policie začala případ vyšetřovat, nakonec bylo vyšetřování zastaveno.

V prosinci Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí Městského soudu v Praze z roku 2017, že muslimská studentka střední zdravotnické školy nesmí nosit hidžáb. Soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že je třeba respektovat náboženskou pluralitu.

Článek 7. Práva pracujících

a. Svoboda sdružování a právo na kolektivní vyjednávání

Zákon dává pracujícím právo vytvářet nezávislé odbory a být jejich členy dle své volby bez nutnosti mít k tomu povolení nebo se podvolit neúměrným požadavkům. Zákon uděluje právo svobodného sdružování občanům i zahraničním pracovníkům. Odbory jsou apolitické a nezávislé na státu a stát nesmí zasahovat do jejich vnitřních záležitostí. Minimální počet členů potřebných k založení odborové organizace je tři.

Zákon uděluje právo kolektivního vyjednávání, zakazuje diskriminaci namířenou proti odborům a neuznává činnost v odborech jako platný důvod k

propuštění z práce. Pracující ve většině oborů mají zákonem dané právo na stávku, pokud selže vyjednávání, a obvykle toto právo využívali.

Právo na stávku může být omezeno nebo stávky mohou být zakázány v kriticky důležitých službách, mj. v nemocnicích, v odvětvích zajišťujících dodávku elektřiny a vody, u pracovníků leteckého dispečinku, v jaderné energetice a v odvětví ropy a zemního plynu. Příslušníci ozbrojených sil, státní zástupci a soudci nesmějí zakládat odbory, být odborově organizováni ani stávkovat. Odbory jsou jedinými právoplatnými zástupci pracujících, a to i těch, kteří nejsou jejich členy. Při plánování stávky musí odbory písemně informovat o počtu členů stávkového výboru nebo kontaktních osob k vyjednávání. Konání stávky musí oznámit alespoň tři dny předem. Přestože předpisy povolují členům, že mohou vykonávat některé odborářské aktivity během pracovní doby, nestanoví počet hodin, které mohou odboráři věnovat této činnosti. To ponechává prostor k rozdílnému výkladu ze strany zaměstnavatelů.

Vláda usilovala o efektivní uplatňování těchto právních předpisů a dovolovala odborům provádět nerušeně jejich činnost. Vláda vyčlenila odpovídající zdroje pro kontrolu a nápravu a postih ve formě pokut byl dostatečnou prevencí porušování předpisů.

Česko-moravská konfederace odborových svazů (ČMKOS) upozorňovala, že v průběhu roku docházelo k porušení pracovního práva a odborových pravidel. ČMKOS také informovala o porušení a případech diskriminace, včetně zaměstnavatelů, kteří zvyšují administrativní překážky kolektivního vyjednávání, hrozí propuštěním zaměstnanců, kteří uplatnili svá odborová práva, včetně odmítnutí ukončit činnost odborů nebo pokusu o vytvoření odborů.

Zaměstnanci organizovaní i neorganizovaní v odborech často spíše změnili práci, než aby podali formální stížnost. Zaměstnanci obvykle podávají stížnosti, pouze pokud zaměstnavatel přestal vyplácet mzdy.

V průběhu roku nejčastěji odbory používaly k dosažení svých cílů stávky a stávkové pohotovosti. Stávky a stávkové pohotovosti byly převážně vyhlášeny z důvodu mezd.

b. Zakaz nucené práce a pracovní povinnosti

Zákon zakazuje všechny formy nucené nebo nedobrovolné práce a stát tyto zákazy efektivně prosazoval. Zdroje, systémy inspekce a prostředky nápravy byly adekvátní. Sankce za porušení zákona byly dostatečnou prevencí porušování předpisů.

Nucené obchodování s lidmi je druhou nejčastější formou obchodování s lidmi po obchodování za účelem sexuálního zneužívání. Byly hlášeny případy že muži a ženy, včetně migrujících pracovníků, byli předmětem nuceného obchodování s lidmi, obvykle ve formě dlužního otroctví. Ministerstvo vnitra oznámilo v roce 2018 celkem 11 obětí obchodování (všechno ženy) ve srovnání se 14 oběťmi (10 žen a čtyři muži) v roce 2017. Oběti pocházely z Filipín, Rumunska, Sierry Leone, Slovenské republiky a Ukrajiny. Soukromé agentury

práce často používaly klamavé praktiky k náboru pracovníků ze zahraničí i z ČR, a to i přes velmi vysokou poptávku na českém trhu práce. Zahraniční uchazeči, kteří využívali soukromé agentury práce, pocházeli většinou z Rumunska, Bulharska, Filipín a Nepálu. Nucená práce byla nejčastěji registrována ve stavebnictví nebo v rámci různých typů sezónní práce.

Viz též zpráva ministerstva zahraničí o obchodu s lidmi *Trafficking in Persons Report* na <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/>.

c. Zakaz dětské práce a minimální věkový limit pro zaměstnání

Zákon zakazuje nejhorší formy dětské práce. Minimální věk pro zaměstnání je 15. Zaměstnávání dětí ve věku od 15 do 18 let podléhalo přísným bezpečnostním normám, omezením pracovní doby a požadavku, aby práce nezasahovala do vzdělávání.

Zákon povoluje, aby děti mladší 15 let (nebo do dovršení povinné školní docházky) pracovaly pouze v určitých oblastech: kulturní a umělecká činnost, reklama, propagace a určitý činnosti v oboru modelingu nebo sportovní činnost. Dítě mladší 15 let může pracovat pouze tehdy, když obdrží od dětského lékaře kladný posudek o zdravotním stavu a předchozí souhlas Úřadu práce. Zdroje, inspekce i prostředky nápravy byly dostačující. Státní úřad pro inspekci práce (SUIP) efektivně vymáhal dodržování těchto předpisů. Sankce za jejich porušení byly dostatečnou prevencí jejich porušování. SUIP v průběhu roku neinformoval o žádných případech porušení předpisů o dětské práci.

d. Diskriminace v zaměstnání a při výkonu povolání

Pracovně právní předpisy zakazují veškeré formy diskriminace z důvodu národnosti, rasy, barvy pleti, náboženství, politických názorů, národnostního původu, pohlaví, sexuální orientace, zdravotního postižení, HIV pozitivního stavu nebo přítomnosti jiných nakažlivých chorob, společenského postavení nebo členství v odborech.

SUIP prováděl během roku 2018 kontroly ke zjištění případů nerovného zacházení a diskriminace a ukládal pokuty za porušení antidiskriminačních zákonů, většinou za nesplnění požadavku zaměstnat stanovený počet osob se zdravotním postižením, za diskriminaci na základě pohlaví a věku nebo za zveřejnění diskriminačních pracovních nabídek. SUIP zaznamenal v roce 2018 ve srovnání s rokem 2017 pokles nerovného zacházení a diskriminace v práci. Podle ČMKOS se v případech pracovní diskriminace obvykle jednalo o rozdíly v odměňování žen a mužů.

Mzdy žen zaostávaly za muži přibližně o 22 procent.

V březnu se státní podnik Pražská plynárenská omluvil ženě za diskriminaci při výběru nového finančního manažera. Žena v roce 2006 podala žalobu a žádala omluvu, jmenování do funkce a finanční kompenzaci ve výši jednoho milionu korun (43 000 USD). V roce 2017 soud nařídil společnosti, aby se omluvila, a odvolací soud rozhodnutí potvrdil v listopadu 2018. Soudy zamítly ostatní nároky žalobkyně. Žalobkyně požádala Nejvyšší soud, aby rozhodnutí nižšího soudu přezkoumal.

Začátkem roku rozhodl Městský soud v Praze v případě ženy, která byla dva dny před nástupem na mateřskou dovolenou převedena na horší práci z důvodu genderové diskriminace. Soud nařídil veřejnou omluvu a nový soudce věc přezkoumal a kritizoval předchozího soudce, že nevyžadoval, aby Úřad vlády dokázal, že žena byla převedena pro špatné pracovní výsledky. Oběť byla v roce 2011 vedoucím sekce lidských práv Úřadu vlády.

Sdružení podporující HIV-pozitivní osoby hlásily případy diskriminace. HIV pozitivní nejsou ze zákona povinni hlásit svou diagnózu zaměstnavateli, pokud jim nebrání v plnění jejich povinností. Někteří zaměstnavatelé propouštěli HIV pozitivní zaměstnance kvůli předsudkům ostatních zaměstnanců. Aby se zabránilo obvinění z diskriminace, zaměstnavatelé odůvodňovali taková propuštění administrativními důvody.

V listopadu 2017 Městský soud v Praze potvrdil klasifikaci HIV jako zdravotního postižení po neoprávněném propuštění policisty pozitivního na HIV. Soud rovněž uvedl, že ukončení služebního poměru bylo v souladu s platným interním ministerským výnosem. Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí Městského soudu v říjnu 2018 a věc vrátil policejnímu prezidentovi ke konečnému rozhodnutí.

Podle zprávy veřejného ochránce práv představovala diskriminace v práci největší počet stížností doručených veřejnému ochránci práv v roce 2018. Rasová a etnická diskriminace tvořila největší kategorii stížností, po níž následovala diskriminace na základě zdravotního postižení nebo věku.

e. Přijatelné pracovní podmínky

Ministerstvo práce a sociálních věcí stanoví a vymáhá minimální mzdu.

Minimální mzda je vyšší než minimální životní náklady, které jsou definovány jako minimální částka nezbytná k uspokojení základních měsíčních potřeb dospělých osob v pracovním věku. Vymáhání minimální mzdy bylo jedním ze základních cílů inspekcí SÚIP.

Zákon stanoví 40hodinovou pracovní dobu, dva dny volna týdně a alespoň 30minutovou přestávku během standardního pracovního dne. Zaměstnavatelé mohou vyžadovat až osm hodin práce přesčas za jeden týden za účelem splnění zvýšené poptávky, ale nejvýše 150 hodin práce přesčas za kalendářní rok.

Dodatečnou práci přesčas lze požadovat pouze se souhlasem zaměstnance.

Zákoník práce vyžaduje vyšší odměnu za práci přesčas, která odpovídá nejméně 125 procentům průměrné mzdy.

Vláda stanovila normy pro zdraví a bezpečnost na pracovišti pro hlavní hospodářská odvětví. Zákoník práce ukládá zaměstnavateli povinnost zajistit bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti, udržovat bezpečné a zdravé pracovní prostředí a zamezit zdravotním a bezpečnostním rizikům.

Vláda účinně vynucovala ustanovení zákona. Inspektoři SÚIP prováděli kontroly dodržování zákoníku práce a ukládali pokuty, které měly dostatečný preventivní účinek proti porušování. Plán inspekcí SÚIP se zaměřil na obory s

obvykle vysoce rizikovými pracovními podmínkami, např. stavebnictví, zemědělství a lesnictví, manipulaci s toxickými chemikáliemi a dopravu. Zaměstnavatelé někdy ignorovali standardní požadavky na pracovní podmínky migrujících pracovníků. Relativně nekvalifikovaní zahraniční pracovníci z méně rozvinutých zemí byli v některých případech závislí na zprostředkovatelských agenturách s ohledem na nalezení a udržení si práce. Migranti občas pracovali v nestandardních podmínkách. Nejčastěji byly platy vypláceny agenturám, které si z nich braly nepřiměřené provize; v důsledku toho pracovníci dostávali mzdu výrazně pod hranicí minimální mzdy, pracovali přesčas bez řádné náhrady nebo pracovali bez náhrady. Protože migrující pracovníci jen zřídka podávali formální stížnosti na toto zneužívání, úřady neměly příležitost zasáhnout. V roce 2018 bylo registrováno 44 365 pracovních úrazů, což je o 576 méně než v roce 2017. V roce 2018 došlo k 123 smrtelným úrazům ve srovnání s 95 v roce 2017, a to převážně v důsledku důlní nehody. Většina úrazů a úmrtí na pracovišti se vyskytla v zemědělství, lesnictví, dopravě, stavebnictví, skladování a zpracovatelském průmyslu. Podle SÚIP byly nejčastějšími příčinami zranění nebo smrtelných incidentů: podceňované riziko, pád z výšky, nezodpovědné uplatňování nebezpečných pracovních postupů a metod, neoprávněné chování nebo setrvávání v nebezpečných zónách a nedodržování bezpečnostních pokynů. Pracovníci mohou odmítnout práci v situacích, které ohrožují jejich zdraví nebo bezpečnost, aniž by tím bylo ohroženo jejich zaměstnání, a SÚIP tento standard prosazoval relativně důsledně.